

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä U 120/2022 vp

Vesilaitosyhdistys (VVY) on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Järjestetty vesihuolto kattaa tällä hetkellä talousveden osalta yli 90 % ja jätevesien johtamisen ja käsittelyn osalta yli 80 % Suomen väestöstä.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ja toteaa asiasta kunnioittavasti seuraavaa.

Vesilaitosyhdistys näkee hyvänä, että valtioneuvosto pitää erityisen tärkeinä direktiiviluonnoksen toimia, joilla hillitään ilmastomuutosta ja edistetään vesistökuormituksen vähentämistä ja tuetaan kiertotaloutta.

Vesilaitosyhdistys pitää U-kirjelmässä valtioneuvoston kantana nostettuja asioita direktiiviluonnoksesta pääsääntäisesti hyvinä ja haluaa nostaa seuraavat kohdat esiin.

Ehdotetun sääntelyn ristikkäisvaikutukset ja kokonaisympäristövaikutus

Yhdyskuntajätevesidirektiiviluonnoksen pääasiallinen tarkoitus on suojella vesistöjä varmistaen tehokas ja riittävä jätevesien käsittely koko unionin alueella. Jätevedenpuhdistamot toimivat tärkeänä toimijana yhteiskunnan ja vesistöjen välillä tehden kriittistä ympäristönsuojelutyötä. **Jätevesien puhdistaminen vaatii toimiakseen erilaisia resursseja, kuten energiaa ja kemikaaleja. Puhdistamoille kohdentuvaa sääntelyä muutettaessa tuleekin varmistaa, että uusi sääntely ottaa huomioon myös kokonais- sekä ristikkäiset ympäristövaikutukset ja se ei aiheuta merkittäviä lisäilmastovaikutuksia.**

Komissio on todennut direktiivin tavoitteiden laajuuden ulottuvan ehdotuksessa ympäristönsuojelun lisäksi terveyden suojeluun, parantamaan yhdyskuntajätevesiin liittyvän hallinnon avoimuutta sekä edistämään parempaa sanitaatiota, kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen, ja

kansanterveyden kannalta merkittävien muuttujien säännöllisen seurantaan yhdyskuntajätevesissä.

On tärkeää tunnistaa, että direktiiviluonnoksessa esitetyllä sääntelyllä on kuitenkin useita ristikkäisvaikutuksia. Esimerkiksi direktiiviluonnoksessa esitetyt lisäpuhdistusvaatimukset mikroepäpuhtauksien osalta sekä tiukentuneet ravinteidenpoistovaatimukset lisäävät merkittävästi energian ja/tai kemikaalien kulutusta puhdistamoilla. **Onkin hyvin tärkeää varmistaa, että direktiivi mahdollistaa kiristyneiden puhdistusvaatimuksien vaativien investointien kohdentamisen Suomen kannalta järkevästi, vaarantamatta yhteiskunnan toimintojen kannalta kriittisten viemäriverkoston ja puhdistamoiden toimintavarmuutta ja erityisesti tukien ilmastotavoitteiden täyttymistä.**

Direktiiviluonnoksessa esitetyt mikroepäpuhtauksien poistotavoitteet sekä hyvin korkea typenpoiston taso kylmissä jätevesissä ja niilläkin alueilla, joissa vastaanottava vesistö ei ole typpiherkkä, aiheuttaa merkittävän energiankulutuksen lisäyksen ja lisää puhdistusprosessien kokonaisilmastovaikutusta huomattavasti. Toimenpiteet tuleekin kohdentaa niille alueille, joissa niistä saadaan suurin vaikuttavuus.

Asiaan liittyen Vesilaitosyhdistys pitää kannatettavana ja tärkeänä U-kirjelmän valtioneuvoston kannassa esitettyä riskiperusteista tarkastelua mikroepäpuhtauksien poistoprosessin lisäämisille jätevedenpuhdistamolle:

”Ehdotettu riskiin perustuva tarkastelu mikroepäpuhtauksien poiston tarpeellisuudesta olisi kuitenkin syytä laajentaa kattamaan kaikki puhdistamot kokoluokasta riippumatta, jotta toimenpiteet olisivat kustannustehokkaita ja oikeasuhtaisia.”

Lisäksi Vesilaitosyhdistys pitää U-kirjelmässä esiin nostettua valtioneuvoston kantaa ravinteidenpoiston tehostamiseen kriittisenä investointien kansallisen kohdentamisen kannalta. Asia on tärkeä tuoda valtioneuvoston kannassa esiin ja Vesilaitosyhdistys kannattaa nykyistä muotoilua asiasta.

”Valtioneuvosto suhtautuu varauksella yhdyskuntajätevesien typen poiston vaatimusten muutokseen, jossa valuma-alueella tapahtuvaa typen pidättymistä vesistössä eikä typen biologisen poistoprosessin lämpötilasidonnaisuutta otettaisi huomioon. Ilmiöt ovat luonnontieteellisiä ja niiden sivuuttaminen asettaa jäsenvaltiot luonnonolosuhteiden vuoksi eriarvoiseen asemaan.”

Vesilaitosyhdistys esittää lisäksi seuraavaa lisäystä tekstiin typen poiston minimitasosta:

”Valtioneuvosto suhtautuu varauksella esitettyihin merkittäviin kiristyneisiin typen poiston vaatimuksiin.”

Perusteluna asialle Vesilaitosyhdistys toteaa seuraavaa:

Valuma-alueella tapahtuva typen pidättymä on luonnontieteellisesti perusteltu tosiasia sisävesissä Suomessa ja Ruotsissa, mutta ei ole niin yleistä muualla Euroopassa. Hydraulinen viipymä jätevedenpuhdistusprosessista lähteneestä puhdistetusta jätevedestä Itämereen voi olla monessa tapauksessa 10..95 vuotta. Sisävedet eivät ole usein typpiherkkiä ja näillä alueilla **typen poiston investoiminen sijaintiin, missä siitä ei ole todellista hyötyä vesistölle, ei edistä ympäristötavoitteita.**

Direktiiviluonnoksessa esitetään ravinteiden poistoon merkittävästi voimassa olevaa direktiiviä tiukempia vaatimuksia. Erityisesti typen osalta tiukentuneet vaatimukset (käsittelyn jäteveden kokonaistypen pitoisuus 6mg/l) ja aiemmassa direktiivissä olleen 12 asteen poikkeuslämpötilarajan samanaikainen poistaminen, tekevät direktiivin vaatimuksista suomalaisilla jätevedenpuhdistamoilla, lukuun ottamatta suurimpia (> 500 000 AVL) jätevedenpuhdistamoja, hyvin vaikeaksi. **Direktiivin mukaiset typenpoistovaatimukset vaativat tulkintamme mukaan hyvin laajoja investointeja ja lisäävät käyttökustannuksia merkittävästi.** Asiaa tarkasteltaessa ja käsitellessä tulee myös huomioda, että komission kustannustarkastelujen teko ajoittui merkittävästi edullisempaan kustannustilanteeseen kuin mihin kustannukset ovat kehittyneet.

Kustannusvaikutusta lisää investointien tiukka toteutusaikataulu. Investointikustannusten kustannustason järkevöittämiseksi ja jotta vältetään suurelta Euroopan laajuiselta vesiteknologiamarkkinoiden inflaatiolta, tulisi määräaikoja myöhentää vähintään 5–10 vuotta.

Pohjoismaissa kylmien vesien typenpoisto on muuta Eurooppaa haastavampaa. Tällä on suuri vaikutus Suomen olosuhteissa ja erityisesti Pohjois-Suomen jätevedenpuhdistamoilla.

Direktiiviluonnoksessa esitetty 6,0 mg/l lähtevän jäteveden pitoisuusraja voi käytännössä olla erittäin haastavaa saavuttaa erityisesti pienemmillä jätevedenpuhdistamoilla ja tulisikin tarkastella eri pitoisuusrajojen esittämistä eri laitostyypille. Kylmät jätevedet aiheuttavat haasteita

Suomen olosuhteissa johtuen suurempaan tarvittavaan allastilavuuteen suhteessa puhdistettavaan typpimäärään, tarkoittaen muuta Eurooppa suurempia investointeja typen poistovaatimuksien täyttämiseksi. Kylmien vesien vuoksi puhdistamoiden operointi on myös normaalia haastavampaa ja lisää prosessihäiriöiden riskiä.

Luvitushaasteet kaupunkien kasvaessa

Vesipuidedirektiivin hyvän tilan tavoitteiden ja vesienhoidon suunnitelmien kautta on **viime vuosina noussut esiin riski siitä, että kaupunkien kasvaessa puhdistamoiden tarvittavat laajennukset tai usean pienemmän puhdistamon yhdistävät keskuspuhdistamohankkeet eivät saa ympäristölupaa toimiakseen.** Ongelman pohjalla on se tosiasia, jätevedenpuhdistamoiden **ravinteiden poistoteho on jo nykyisellään niin korkealla tasolla, että poistotehoa ei pystytä enää oleellisesti lisäämään.** Tämän takia kaupunkien kuormituksen kasvaessa, myös vesistöihin päätyvä kuormitus kasvaa, vaikuttaen vesistöjen hyvän tilan tavoitteisiin, vaikkakin jätevedenpuhdistamo jatkaa hyvin tehokasta ravinteiden poistoa. **Kaupunkien kasvaessa on tärkeää, että myös puhdistamon toimintaa pystytään päivittämään vastaamaan tarvittavaa puhdistuskapasiteettia ja poikkeus vesien tilatavoitteissa tulisi sallia luvitusprosessissa** niissä tilanteissa, kun puhdistustehoa ei ole enää mahdollista lisätä. Ilman poikkeuksen sallimista puhdistamot ovat tilanteessa, jossa ne eivät mahdollisesti luvan puuttuessa pysty tekemään riittäviä laajennuksia tai tarvittavia yhdistymisiä keskuspuhdistamoiksi ja eivät täten pysty käsittelemään kaupungeista tulevia kasvavia kuormia nykyisellä puhdistustehollaan. Koemme ongelmallisena sen, että direktiiviluonnoksessa ei esitetä asiaan ratkaisua ja esitämme, että **valtioneuvoston kantaan tehdään seuraava lisäys:**

”Valtioneuvosto pitää tärkeänä lisätä direktiiviin mahdollisuus poikkeamaan vesipuidedirektiivissä säädeltyyn vesien hyvän tilan tavoitteeseen siinä tapauksessa, kun jätevedenpuhdistamolla on tehty parhaan mahdollisen saatavilla olevan tekniikan puitteissa ne toimet, mitkä on mahdollista tehdä.”

Laajennettu tuottajavastuu

Euroopan Unionin ympäristölainsäädännön pohja-ajatuksena oleva kustannusten aiheuttamisperiaatteen mukainen kohdentaminen sekä saastuttaja maksaa periaatteen soveltaminen laajennetun

tuottajavastuun kautta haitta-aineiden käsittelyyn on perustelua ja noudattaa unionin ympäristölainsäädännön peruseriaatteita.

Saastuttaja maksaa -periaatteella kohdennetaan kustannukset taholle, jolla on mahdollisuus vaikuttaa markkinoille saattamansa tuotteen ympäristövaikutuksiin. Mikroepäpuhtauksien poisto jätevedenpuhdistamolla poistaa tiettyjä haitta-aineita, mutta koska prosessit ovat hyvin energia ja resurssi-intensiivisiä, on ympäristön kannalta tärkeää, että puhdistamolle tulee mahdollisimman vähän haitta-aineita käsiteltäväksi. Yhteiskunnan kannalta on kestäväntä minimoida päästö mahdollisuuksien mukaan päästölähteellä, kuten tässä tapauksessa vaikuttamalla tuotteen ympäristöjalanjälkeen.

Direktiiviluonnoksessa ehdotettuja mikroepäpuhtauksien vaatimuksia sekä laajennettua tuottajavastuuta tuleekin tarkastella yhteiskunnan kannalta kestäväällä tavalla yhdessä ja varmistaa, että mikäli 8 Artiklan mukaiset mikroepäpuhtauksien poistovaatimukset tulevat lopulliseen direktiiviin, on direktiivissä myös Artiklan 9 mukainen laajennettu tuottajavastuu kattamaan aiheutuneita investointi- ja käyttökustannuksia.

Vesilaitosyhdistyksen näkemyksen mukaan tuottajavastuulle asetettu maakohtainen **Kahden tonnin minimiraja tulee poistaa.** Rajausta asettaa pienet maat eriarvoiseen asemaan suuriin maihin nähden. Vesilaitosyhdistys ehdottaa valioneuvoston kantaan seuraavaa lisäystä:

”Valtioneuvosto suhtautuu varauksella esitettyyn tuottajavastuun määrälliseen rajaan.”

Vesilaitosyhdistys yhtyy Valtioneuvoston kantaan mikroepäpuhtauksien poiston kustannusten kattamiseen laajennetulla tuottajavastuulla.

”Valtioneuvosto pitää perusteltuna vesien hyvän tilan saavuttamiseksi tehtävää mikroepäpuhtauksien poistoa yhdyskuntajätevesistä ja sen kustannusten kattamista laajennetun tuottajavastuun järjestelmällä.”

Energianeutraaliustavoitteet

Vesilaitosyhdistys yhtyy valtioneuvoston kriittiseen kantaan yhdyskuntajätevedenpuhdistamosektorille asetettavaan sitovaan energianeutraaliustavoitteeseen, jonka mukaan puhdistamosektorin tulisi tuottaa itse uusiutuvilla energianlähteillä kuluttamansa vuotuinen energiamäärä. Kuten valtioneuvoston kannassa on todettu,

energianeutraaliustavoitteissa tulee huomioida Suomen kylmät olosuhteet ja niiden vaikutus niin energian kulutukseen kuin energiantuotantomahdollisuuteen.

Vesilaitosyhdistyt pitää tärkeänä sitä, että valtioneuvosto on tunnistanut jätevesihuollon aseman kriittisenä infrastruktuurina ja, että valtioneuvoston kanta tukee toimintavarmuutta energia-asemassa varavoiman käytön mahdollistamisena.

Osmo Seppälä
toimitusjohtaja
Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Paula Lindell
vesiasiain päällikkö
Suomen Vesilaitosyhdistys ry